

UDSTILLINGSVIRKSOMHED

U DSTILLINGER! – Er der noget, Meningerne er delte om, er det Udstillinger. Der stemmes ivrigt for dem, og med Kraft imod dem. Uenigheden gælder dog kun de store, almindelige Udstillinger med deres mangehaande Tilbehør, men ikke de faglige Udstillinger, der efter deres Art maa holde sig indenfor naturlige Grænser. Fagudstillinger betragtes sikkert fra alle Sider som en fortræffelig Ting; de gör Nytte. »Forening for Boghaandværk« har da ogsaa altid haft et aabent Öje for dem. I dens Vedtægter hedder det, at den skal »foranstalte Udstillinger af dygtigt Bogtryk og Bogbinderarbejde fra Fortid og Nutid og sørge for fornøden Vejledning ved dem«, og saaledes kom det da blandt andet, at der paa et af Foreningens første Søndagsmøder blev fremlagt nogle af det kongelige Bibliotheks gode gamle italienske og franske Bogbind under *Carl Elberlings* vise Førerskab, Man kan læse herom i andet Brev fra »en Bogelsker«. Et af Bindene fængslede nemlig i høj Grad de tilstedeværende Fagfolks Opmærksomhed, de syntes, at det var smukt og rigt, men de kunde ikke ret forstaa, hvorledes Forgyldningen paa det var udført. At den var gjort med Ruller og Buelinier, kunde de ikke tro. Bindet blev undersøgt og atter undersøgt, og Resultatet, der naaedes, var, at Forgyldningen ikke kunde være almindelig Haandforgyldning, men meget lignede den saakaldte Stifteller Tegneforgyldning. Noget i den Retning maatte da have været kendt i det sekstende Aarhundrede, altsaa længe før den Tid, man ellers mener, at denne Forgyldning er opfundet paa.

Denne Udstilling interesserede, som man ser, og det gjorde ogsaa de mange efterfølgende Udstillinger, som Foreningen knyttede til sine Søndagsmøder. Der laa en Overbevisning bag Foreningens ivrige Arbejde, som tog de mødende, der væsentlig var Arbejdsgivere og Arbejdere, og de sidste var de fleste, Sættere, Trykkere og Bogbindere. Der var en stærk Overbevisning om, at det nok var Umagen værd mellem de nævnte Fagfolk at sprede Forstaaelsen af og Kærligheden til at kunne forme en Bog saaledes, at selv en almindelig, ja rentud billig Bog kunde vise, at Boghaandværk var Kunsthaandværk. Det gjaldt om med Öje for Helheden skönsomt at kunne vælge det for hvert enkelt Tilfælde passende Papir, Format, Skrifttype, Kolumnestørrelse, Billeddekoration og Indbinding. Foredragene og Udstillingerne havde alle som sidste Maal at vække Sansen herfor i Fagene. Men Foreningen kom hurtigt til at virke ogsaa i videre Kredse.

En Mand, der straks og ivrigt sluttede sig til Foreningen, var det kongelige Bibliotheks lærde Leder, Dr. phil. *Chr. Bruun*, skönt

han muligvis ikke saa alt ganske med Foreningens Öjne. Han holdt det første Foredrag i den, hans Bog om Bogtrykkerkunstens Opfindelse var det første Skrift, Foreningen udgav, og hans Artikel om Gotfred af Ghemen aabnede Foreningens første Aarvog (1890). Det var c. 1490, at denne Danmarks første, i Landet (Köbenhavn) bosatte Bogtrykker begyndte sin Virksomhed her. Der var altsaa et betydningsfuldt Jubilæum, et Firehundredaars-Jubilæum at fejre, og den 9 Januar 1891 aabnedes da i Industriforeningen en stor international Bogudstilling, som væsentlig forestodes af Forening for Boghaandværk. Nogle af Gotfred af Ghemens saa sjældne Bøger saas her i en Montre for sig med Baand og Laurbær, og Udstillingskatalogens Titelblad viste Gotfred af Ghemens Mærke fra Rimkröniken i en Gengivelse af Hans Tegner.

Det kongelige Bibliothek udstillede en stor Samling af sine rige Skatte, der med Liberalitet stilledes til Raadighed. Dr. Chr. Bruun havde med forstaaende Omhu gjort et Udvalg, der viste Bogtrykkerkunstens Udvikling fra dens første Aar til Nutiden baade i og udenfor Danmark, og til det sluttede sig, ogsaa historisk ordnet, en Samling Bogbind samt en Samling Træsnit. Ved Siden af denne indholdsrige historiske Afdeling saas endnu en moderne Afdeling med Rækker af Bøger fra England, Frankrig, Nordamerika, Sverige, Tyskland og Österrig samt en Række Bogtryk- og andre grafiske Arbejder fra danske Bogtrykkere, Litografer, Boghandlere, Bogbindere m. fl., hvortil endnu kom en Afdeling med danske Kunstner-Haandtegninger og endelig en lille teknisk Afdeling. Udstillingen var rig og omfattende, og fra mange Sider fik den Lovord, der i ikke ringe Grad lagde Betydning i Boghaandværket.

I Artikler om Udstillingen blev der peget paa, at Bogtrykkere som lærde og kunstforstandige Mænd havde været Midtpunkt i deres Tids videnskabelige Liv, ligesom at der laa en aandelig Glæde i at fremkalde og eje smukt trykte og skönt indbundne Bøger. Det var værd at beskæftige sig med at vælge Skind, Dekoration, Forsatser m. m. til en Bogs ydre Individualisering, ligesom at have Öje for Typer, Sats, ja for Farven, hvormed en Bog var trykt. I Om-talen af en paa Udstillingen fremlagt engelsk Shakespeare-Udgave i ni Bind, der udkom fra 1793 til 1804, er det saaledes Chr. Bruun en Glæde at kunne göre opmærksom paa, at »dens første Side tager sig ud som dens sidste«, det er, siger han, »som om hele Værket var trykt i samme Time«. Han er i det hele fuld af Glæde over Udstillingen og tilskynder stærkt Publikum til flittigt at besøge den, til ret at se paa dens Bøger: »Her er en Lejlighed til at nyde og lære, som næppe saa snart kommer igen.« Og hans Tilskyndelse blev fulgt. Udstillingen fik talrigt Besög med Kong Kristian IX og Dronning Louise i Spidsen.

»Forening for Boghaandværk« var selv mellem Udstillerne. Den gav Møde med de to ovenfor nævnte Bøger, som den havde sendt sine Medlemmer, med nogle præmierede Besvarelser og Opgaver,

den havde stillet danske Sættere, Trykkere og Bogbindere, samt med en Del i fuldt Skind indbundne Bøger, som den havde ladet indbinde hos forskellige Bogbindere, et Par af dem efter Kunstnertegninger (Th. Bindsbøll, Hans Tegner), og hermed var den kommen ind paa en Vej, der blev en frugtbar Vej fremad for den.

Udstillingen fik i det hele Betydning for Foreningen; den gjorde, at hver Gang der skulde udstilles Bøger, var Foreningen nu selvskreven til at faa Sagen i sin Haand. Saaledes da det gjaldt Danmarks Repræsentation paa Verdensudstillingen i Chicago 1893. Tilvejebringelsen og Ordningen af den danske Bogafdeling her blev lagt i Foreningens Hænder, og havde den i 1891 vakt Opmærksomhed i Danmark for dansk Bogkunst, naaede den nu at gøre den kendt langt ud over Danmarks Grænser. Ved tidligere Verdensudstillinger var det det danske Porcelæn og det danske Guldsmedearbejde, der havde kastet Glans over vort Land, nu traadte den danske Bogkunst virkningsfuldt til. Den blev stærkt omtalt i saavel Verdensbladene som i betydende Fagblade, og de senere udkommende Udstillingsberetninger beskæftigede sig levende med den, saaledes baade den tyske, den franske og den østerrigske. Den danske Bogudstilling høstede stor Anerkendelse og navnlig de udstillede danske Bogbind. Man skattede det vel udførte Bogbinderarbejde, men var stærkest optagen af Dekorationens Originalitet. Her gik da ogsaa Forening for Boghaandværk i Spidsen med en Række Bøger, ikke mindre end sytten, hvis Bind var gjorte efter Kunstnertegninger, de til deres Udførelse fornødne Stempler havde Foreningen ladet skære paa sin Bekostning. Den danske Bogudstilling i Chicago blev en afgjort Triumf.

Da Udstillingen i Kjøbenhavn 1891 var under Forberedelse, søgte den unge Forening for Boghaandværk Forbindelse med forskellige udenlandske Boginstitutioner, og Forsøget lykkedes. Til Gavn for Udstillingen fik den Forbindelse med baade Leipzigs Buchgewerbestmuseum, le Cercle de la Librairie i Paris og den store Bogtrykker *Theo. L. de Vinne* i New York. Nu blev Forbindelserne inderligere, og da den nævnte Cercle ønskede at faa en international Bogudstilling i Paris 1894, skete der selvfølgelig Henvendelse til Forening for Boghaandværk, der atter her gjorde fortrinlig Fyldest. Allerede en lille paa Bøttepapir trykt Katalog, til hvilken Hans Tegner komponerede nogle stilfulde Vignetter, Variationer af Foreningens bekendte Mærke, tog Opmærksomheden, og selve den af Foreningen skabte danske Afdeling gjorde det samme.

Udstillingens officielle Organ *Revue des arts graphiques* indledede en længere Artikel om den danske Afdeling med at sige, at de danske Arbejder mindede om Arbejderne fra Fortidens lærde Bogtrykkere, der elskede deres Fag, samtidigt med at de elskede de skønne Kunster og Videnskaberne. *Revue des arts décoratifs* taler om de danske Arbejders »tekniske Dygtighed og kunstneriske Smag«; i sidste Henseende dvæler den navnlig ved Bogbindene,

»disse dristige Forsøg efter Tegninger særlig bestemte for Bogbind«. Og saa kommer til sidst det betydende New Yorker-Tidsskrift »Nation« og fremhæver den danske Afdeling paa hele den øvrige Udstillings Bekostning. Rosen var næsten over al Maade, men til at det kom saaledes, bidrog sikkert den Omstændighed, at Udstillingen som Helhed slet ikke var, hvad den skulde have været; Programmet for den blev ikke overholdt. Dette kom Danmark til gode, thi Forening for Boghaandværk havde taget Sagen med vanlig Alvor, fornuftigt overvejet alt, sigtet og lagt tilrette og naaet et fortrinligt Resultat, ganske som tidligere og ganske som det ogsaa skete i Stockholm 1897 og Paris 1900. Det sidste Sted forestod den for øvrigt ikke nogen Afdeling, den udstillede kun for sit eget Vedkommende, men ogsaa herved vandt den Anerkendelse; den forøgede sine Laurbær med saavel en Grand-prix som en Guldmedalje.

Det var en mægtig Udstillingsvirksomhed, Foreningen udviklede, og dog havde den Tid og Kraft til ogsaa at møde op ved forskellige Stævner udenfor Udstillingerne. I Bings l'Art nouveau i Paris udstillede den 1896 en Række Bogbind, og i Leipzigs Buchgewerbe-Akademi etablerede den 1899 en hel lille Udstilling, for blot at nævne et Par saadanne Stævner. Og overalt skete det med et godt Resultat; Bindene, der i 1896 saas i l'Art nouveau, blev omtrent alle afbildede i det engelske Tidsskrift *The Studio*. Foreningens strenge Fordringer til hvad den erkendte for Bogkunst, bar den frem. Arbejdet skulde fra Haandværkets Side være helst helt udadleligt, og saa skulde det desuden være præget af Kunstens Aand. Det var Tilfældet med de af den udstillede Bogbind, men det kunde ogsaa spores i Bøgernes Indre, hvor det gjaldt om »at tumle Gutenbergs sorte Tropper og at bruge dem og Billeder til samlet dekorativ Virkning«. I saa Henseende er det af Interesse at høre, hvad Direktøren for Buchgewerbe-Museet i Leipzig Dr. *R. Kautsch* siger i et Foredrag om Boghaandværket paa Verdensudstillingen i Paris 1900; idet han gjør op, hvad tysk Boghaandværk her kunde lære af Udlandet, mener han, at det maatte blive: af Frankrig Farve, af England Fornemhed, af Holland friske og naturlige Motiver og af Danmark god Forening mellem Sidens Tekst og en simpel Sort- og Hviddekoration; Sætter og Kunstner arbejdede efter hans Mening Haand i Haand i de danske Arbejder.

Og saa passede Foreningen foruden alt dette endnu sine almindelige Søndagsmøder, der i de sidste Aar vel er blevne mindre hyppige end tidligere, men hvad der end ved dem forevises og forklares – det sidste Aars nordiske Bogarbejder, japanske Papirsorter, Bøger fra William Morris' »Kelmscott Press«, amerikanske Bogtrykarbejder eller Svendepøver og Elevarbejder fra den af Foreningen i 1893 oprettede Fagskole for Boghaandværk – er det stadig den samme stærke og ivrige Aand, der gaar igennem dem.